باترانه

هوشنگ ابتهاج

زین گونه‌ام که در غم غربت شکیب نیست
گر سر کنم شکایت هجران غریب نیست

جانم بگیر و صحبت جانانه‌ام ببخش
کز جان شکیب هست و ز جانان شکیب نیست

گم گشته دیار محبت کجا رود؟
نام حبیب هست و نشان حبیب نیست

عاشق منم که یار به حالم نظر نکرد
ای خواجه درد هست ولیکن طبیب نیست

در کار عشق او که جهانیش مدعی است
این شکر چون کنیم که ما را رقیب نیست

جانا نصاب حسن تو حد کمال یافت
وین بخت بین که از تو هنوزم نصیب نیست

گلبانگ سایه گوش کن ای سرو خوش خرام
کاین سوز دل به ناله هر عندلیب نیست

خواننده: محمد اصفهانی

***

شهریار

یار و همسر نگرفتم که گرو بود سرم
تو شدی مادر و من با همه پیری پسرم
تو جگر گوشه هم از شیر بریدی و هنوز
من بیچاره همان عاشق خونین جگرم
خون دل می‌خورم و چشم نظربازم جام
جرمم این است که صاحبدل و صاحب نظرم
من که با عشق نراندم به جوانی هوسی
هوس عشق و جوانیست به پیرانه سرم
پدرت گوهر خود را به زر و سیم فروخت
پدر عشق بسوزد که در آمد پدرم
عشق و آزادگی و حسن و جوانی و هنر
عجبا هیچ نیرزید که بی سیم و زرم
هنرم کاش گره بند زر و سیمم بود
که به بازار توکاری نگشود از هنرم
سیزده را همه عالم به در امروز از شهر
من خود آن سیزدهم کز همه عالم به درم
تا به دیوار و درش تازه کنم عهد قدیم
گاهی از کوچه معشوقه خود می‌گذرم
تو از آن دگری رو که مرا یاد تو بس
خود تو دانی که من از کان جهانی دگرم
از شکار گران چشم و دلی دارم سیر
شیرم و جوی شغالان نبود آبخورم
خون دل موج زند در جگرم چون یاقوت
شهریارا چه کنم لعلم و والا گهرم

خواننده: محسن چاوشی

***

محمد مبارکی

تا لبانت باز شد طعم عسل از دست رفت
شعر خواندی ارزش ضرب‌المثل از دست رفت
آبشار اغوان بر نرگس چشمم که ریخت
گل‌فروشی‌های زیبای محل از دست رفت

خواننده: مجید اخشابی

غلط ننویسیم

دستورات

واژه «دستور» فارسی و جمع آن دستورهاست. معرب این کلمه دُستور و جمع آن دساتیر است. بنابراین دستورات در عربی نامستعمل و در فارسی نادرست است و باید از کاربرد آن پرهیز کرد.

دست‌وگریبان/دست‌به‌گریبان

امروزه دست به گریبان می‌گوییم، ولی باید دانست که اصل این اصطلاح، طبق متون معتبر فارسی، دست‌وگریبان بوده است: می‌در پرده خود بیشتر / از پرده او / هر که با کم‌ز خودی دست و گریبان گردد (صائب). ترکیب دست به گریبان نیز که در گفتار و نوشتار امروز رایج است، اشکالی ندارد و می‌توان آن را به کار برد.

برگرفته از کتاب «غلط ننویسیم»
ابوالحسن نجفی

رقابت ۳ هزار شاعر در محضر حافظ و سعدی

گفت‌وگوی اختصاصی خراسان با رضا اسماعیلی، دبیر علمی هفدهمین جشنواره شعر فجر درباره امتیازات، کاستی‌ها و جنبه انتقادی آثار ارسالی به این دوره از جشنواره که در شیراز برگزار می‌شود

الهه آرانیان
calture@khorasannews.com

این روزها فضای فرهنگی کشورمان آکنده از عطر شعر و ادب فارسی است و شیراز، شهر غزل سرایان بزرگ فارسی، سعدی و حافظ، میزبان شاعران و دوستداران شعر در قالب هفدهمین جشنواره شعر فجر است. شاعران کشورمان تا ۱۰ دی امسال فرصت داشتند آثارشان را در پنج بخش شعر کلاسیک، شعر نو، شعر محاوره، شعر کودک و نوجوان و همچنین بخش درباره شعر به این جشنواره ارسال کنند. هفدهمین جشنواره شعر فجر، ۱۷ دی ماه در شهر شیراز آغاز به کار کرد و حالا به ایستگاه پایانی، یعنی معرفی شاعران برگزیده نزدیک می‌شود. دبیر علمی هفدهمین جشنواره شعر فجر از رسیدن ۳۱۰۰ اثر چاپ اول در سال ۱۴۰۰ و رشد قابل توجه عناوین کتاب‌های تألیفی و پژوهشی در زمینه شعر خبر می‌دهد. گفت‌وگوی ما با رضا اسماعیلی، شاعر و دبیر علمی این دوره از جشنواره را در ادامه می‌خوانید.

■ جشنواره امسال چه اهدافی را دنبال می‌کند؟

پاسداشت زبان و ادبیات فارسی، تکریم شعر و شاعران و زمینه‌سازی برای ایجاد رقابتی سالم در عرصه شعر و ادبیات از مهم‌ترین اهداف جشنواره امسال است. رسالت بزرگ دیگری که بر دوش این جشنواره است، ایجاد وفاق و همدلی و همزبانی بین اهالی شعر و ادبیات و فراهم کردن بستری برای گفت‌وگو «به هم رسیدن» است. البته من نیز بر این باور هستم که جشنواره شعر فجر در دوره جدید، باید به دنبال فتح قله‌های جدید باشد. امید آن که با همدلی و همراهی هیئت علمی و داوران جشنواره شاهد برگزاری جشنواره‌ای در تراز شعر و ادبیات انقلاب اسلامی باشیم.

■ آیا برای حضور شعرهای انتقادی، اعتراضی یا همان مطالبه‌گر در این جشنواره تمهیداتی اندیشیده‌اید؟

وقتی قرار بر این است که همه آثار منتشر شده در قالب کتاب در سال ۱۴۰۰ ارزیابی و داوری شود، در بین این آثار، مجموعه شعرهای اجتماعی با محتوای اعتراضی (در ساختار گفتمان انقلاب اسلامی) نیز وجود دارد. این مجموعه‌ها نیز در صورت داشتن ارزش‌های ادبی و برخورداری از مؤلفه‌های زیباشناختی به صورت طبیعی در چرخه داوری قرار می‌گیرند و امکان برگزیده شدن شان مانند دیگر گونه‌های ادبی وجود دارد، ولی اگر منظورتان از طرح این سؤال اختصاص دادن بخش ویژه‌ای به شعر اجتماعی (اعتراضی) است، هنوز در این باره تصمیمی گرفته نشده است.

■ تعداد آثار رسیده به این دوره از جشنواره چند اثر است؟

در هفدهمین دوره جشنواره شعر فجر بیش از ۳۱۰۰ عنوان کتاب چاپ اول در سال ۱۴۰۰ در بخش‌های پنج‌گانه بررسی و داوری می‌شود. در بخش شعر کلاسیک ۱۱۷۵ کتاب، در بخش شعر نو (شعر نیمایی و سپید) ۱۲۰۰ کتاب، در بخش محاوره ۹۵ کتاب، در بخش کودک و نوجوان ۳۲۸ کتاب و در بخش «درباره شعر» که شامل نقد و پژوهش‌های ادبی است، داوران ۳۲۷ کتاب را ارزیابی خواهند کرد.

■ کیفیت آثار رسیده به جشنواره در چه سطحی است؟

در حوزه شعر بزرگ سال، مجموعه‌های شعر از نظر فرم و ساختار و تکنیک‌های ادبی وضعیت نسبتاً مطلوبی دارند، ولی در حوزه اندیشه، فارغ از تعریف و تعارف باید بگویم که هنوز به سطح مطلوبی نرسیده‌ایم. به این معنا که لحن و لهجه اکثر شعرها توصیفی است. به رغم پیشرفت‌های قابل توجهی که در حوزه فرم و ساختار شعر داشته‌ایم، متأسفانه در حوزه مضمون، درون‌مایه و محتوا هنوز به نقطه مطلوبی نرسیده‌ایم. بیشتر شعرها از نظر زیبایی‌های صوری و زبانی، آثار دلفریبی هستند، اما از نظر محتوا لهجه‌ای عاطفی دارند و در سطح حرکت می‌کنند. به تعبیر ساده‌تر، در شعر دچار فقر اندیشه هستیم، در حالی که در اشعار بزرگان، عنصر تفکر و اندیشه از تشخص ویژه‌ای برخوردار است. قله‌های ادب فارسی مانند سنایی، عطار، فردوسی، مولانا، سعدی و حافظ شاعرانی حکیم و دانشور بوده‌اند و به دلیل وجود حکمت‌های متعالی و محتوای در خشانِ اشعارشان در ایران و جهان نام‌آور شدند. بخش «درباره شعر» در جشنواره امسال، در مقایسه با دوره‌های گذشته، بخش نسبتاً پر و پیمانی است. چاپ ۳۲۷ کتاب تألیفی و پژوهشی در سال ۱۴۰۰ نکته‌ای امیدبخش و قابل تأمل است. متأسفانه در دو بخش شعر محاوره (ترانه) و کودک و نوجوان همچون سال‌های گذشته رشد قابل توجهی نداشته‌ایم. کتاب‌های منتشر شده در این دو بخش تشخص و برتری ویژه‌ای در مقایسه با هم نداشتند. هم سطحی و مشابهت‌های ذهنی و زبانی در این دو بخش خیلی زیاد بود. در بخش شعر محاوره نیز ساده نویسی‌های افراطی، شعر را از سکه انداخته است. باید توجه داشته باشیم که حرکت به سمت گفتمان نیمایی و راه یافتن به طبیعت صمیمی زبان با دمیدن در تنور شعرهای ژورنالیستی صرف و حرکت به سمت سانتی‌مانتالیسم حاصل نمی‌شود. فرم و صورت زیبا در صورتی که بهره‌مند از اندیشه زیبا و مضمون متعالی و انسانی باشد، به شعر رنگ ماندگاری می‌زند.

■ چشم‌انداز این دوره از جشنواره شعر فجر را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به لطف خدا و با حمایت‌های مسئولان خانه کتاب و ادبیات و همدلی و همراهی جامعه ادبی و شاعران، کارها تا به امروز خیلی خوب پیش رفته است.

ادبیات جهان

رومن رولان؛ شیفته نویسندگی پس از تصادف شدید

ماجرای زندگی پرفراز و نشیب نویسنده مشهور فرانسوی که موفق به دریافت جایزه نوبل ادبیات شد

محمد بهبودی نیا
calture@khorasannews.com

شاید اگر در بیست‌وهشتم اکتبر ۱۹۱۰ در پاریس تصادف نکرده بود و سه ماه خانه‌نشین نمی‌شد، همچنان بر این عقیده پافشاری می‌کرد که باید مثل سال‌های گذشته به تدریس موسیقی، نمایش نامه‌نویسی و مقاله‌نویسی ادامه دهد. به این ترتیب با همان مدرک استادی در دانشگاه بازنشسته می‌شد و شاید هیچ‌وقت جایزه نوبل ادبیات نمی‌گرفت. رومن رولان فرانسوی، نویسنده شاهکار ۱۰ جلدی «ژان کریستف» و رمان «جان شیفته» که برنده جایزه نوبل ادبیات سال ۱۹۱۵ شد، اگرچه پیش از تصادف نیز حرف‌های زیادی برای گفتن در هنر داشت اما مشغولیت‌های او به تدریس در دانشگاه، فرصت نویسندگی تمام‌وقت را از این پدیده ادبیات فرانسه گرفته بود.

رولان، پس از آن تصادف وحشتناک، سه ماه بستری شد و بعد از دو بار عمل جراحی روی بازو و ساق پای چپش همچنان در گیر آسیب‌های ناشی از این تصادف بود. او در نهایت به دلیل این اتفاق و عوارض آن، قید استادی دانشگاه و تدریس را زد و به ویلنوو، در ساحل لاک لمان (دریاچه ژنو) نقل مکان کرد تا به صورت تمام‌وقت به نویسندگی آزاد بپردازد. اگرچه نویسندگی درآمد چندانی نداشت، اما نوع نگرش رولان به زندگی، سختی‌های اقتصادی را برایش کم‌رنگ‌تر از آن چه بود جلوه می‌داد. او معتقد بود این زندگی فقط یک رؤیاست. به نظر او زندگی واقعی در جای دیگری، فراتر از مرگ، قرار داشت. رولان در این باره می‌گفت: «من همیشه دو نوع زندگی را به موازات هم زیسته‌ام. یکی زندگی شخصی که ترکیب عناصر موروثی در جایی از فضا و در برهه‌ای از زمان است. دیگری زندگی هستی بی‌چهره، بی‌نام، بی‌جا، بی‌تعلق به یک عصر که آن خود، ذات هر زندگی است. زندگی دوتاست: یکی آن که می‌فهمم و دیگری که نمی‌فهمم.»

این نویسنده مشهور را می‌توان در شمار نویسنده‌های چیره‌دستی دانست که در نوشتن رمان‌های طولانی مهارتی مثال‌زدنی دارند. او همچنین بیوگرافی‌های کامل و جامعی درباره مشاهیر جهان از جمله بتهوون، تولستوی، گاندی، هندل، گوته و ... نوشته است. روی هم‌رفته او ۱۰ سال از عمرش را صرف نوشتن شاهکار ۱۰ جلدی «ژان کریستف» کرد و در سال ۱۹۱۹ رمان چهارجلدی «جان شیفته» را نوشت.

■ چرا رولان سرگذشت هنرمندان مشهور را می‌نوشت؟

سرگذشت نویسی یکی از موضوعاتی است که کمتر نویسنده‌ای حاضر به صرف زمان برای نوشتن در این زمینه می‌شود و شاید برای تعداد زیادی از ما این سؤال پیش آید که دلیل سرگذشت نویسی رولان، چه بوده است؟ خود او در پاسخ به این سؤال گفته است یکی از هدف‌های سرگذشت‌نویسی‌اش، روشنگری و تبلیغ اصول اخلاقی و انسان‌دوستی است. او می‌خواست با معرفی هنرمندان و مشاهیر انسان‌دوست جهانی، مانع سرکوب و خطر آزادی درونی انسان در جامعه غیرعادلانه شود.

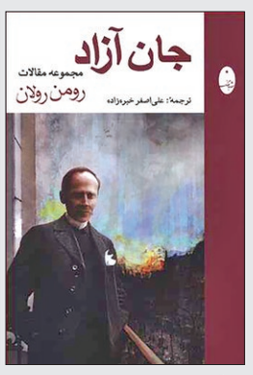

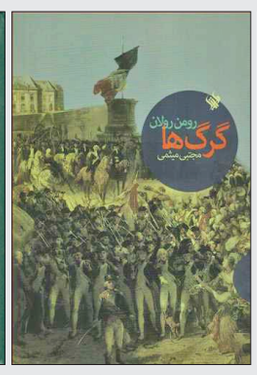

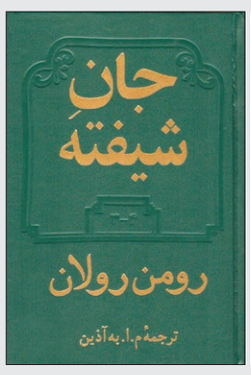

■ آثار برجسته رولان

رومان ژان کریستف

رومن رولان برای نوشتن رمان ژان کریستف در سال ۱۹۰۵ موفق به دریافت جایزه «پریکس فمینا» و در سال ۱۹۱۵ موفق به دریافت جایزه «پولیتزر» ادبیات شد. ماجرای این کتاب ۱۰ جلدی از این قرار است که شخصیت اصلی داستان به نام ژان کریستف که نابغه موسیقی است، در خانواده‌ای به‌شدت فقیر، در یک شهر کوچک آلمان در نزدیکی مرز فرانسه متولد شده است. پدر دایم‌الخمر ژان که قهرمان این داستان است، در کودکی آموزش‌های طاقت‌فرسایی به او می‌دهد تا او را به یک پدیده موسیقی تبدیل کند و شاید با پولی که پسرش به دست می‌آورد همه خانواده از فقر و فلاکت رهایی پیدا کنند. ژان کوچک با تسلط بر موسیقی، در ۱۴ سالگی نان‌آور خانواده می‌شود و روزهای نسبتاً خوبی را می‌گذرانند اما در ۲۰ سالگی آلمان را ترک و به پاریس فرار می‌کند و فقر، مانند کنه‌ای دوباره به جان زندگی او می‌افتد. در ادامه نیز اتفاقات خواندنی زیادی برای ژان کریستف رخ می‌دهد.

«پی یر» و «لوسی»

رومن رولان، داستان معروف عشق غم‌انگیز «پی یر» و «لوسی» را در اواخر جنگ جهانی اول نوشت و شخصیت‌های آن یادآور عشاق دوران باستان هستند. رولان در این کتاب به تاثیر جنگ جهانی بر زندگی این دو جوان عاشق می‌پردازد و مضامینی مانند نوع‌دوستی و صلح را به تصویر می‌کشد. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های رولان در تمام نوشته‌هایش صلح‌طلبی و انسان‌گرایی است. او اندیشه‌های ضد جنگ خود را با نثری زیبا و روان در قالب عشق پاک میان دو جوان در واقعه خانمان‌سوز جنگ جهانی اول بیان می‌کند.

جان شیفته

«جان شیفته» کتابی درباره زندگی دختری است که با یک مرد ثروتمند نامزد شده است، اما در آستانه عروسی، داستان زندگی‌شان با فراز و نشیب‌هایی روبه‌رو می‌شود. این کتاب که در چند جلد نوشته‌شده است، شخصیت‌های فراوانی دارد که دایم در طول داستان در حال رفت‌وآمد هستند. «سفر درونی» نیز از دیگر رمان‌های اوست. رولان همچنین نمایش نامه‌های «تراژدی‌های ایمان»، «تئاتر انقلاب»، «لیلولی» (بازی عشق و مرگ) و کتاب «موسیقی‌دانان دیروز، موسیقی‌دانان امروز» را در کارنامه کاری خود دارد.

■ افتخارات

این نویسنده مشهور فرانسوی در سال ۱۹۱۰ علاوه بر جایزه نوبل، مفتخر به دریافت نشان لژیون دونور (بالاترین مدال افتخار فرانسه) شد و در سال ۱۹۱۳ جایزه بزرگ آکادمی فرانسه را دریافت کرد. در سال ۱۹۱۵ جایزه ادبی نوبل را به دست آورد و البته مدال گوته را نیز در سال ۱۹۳۳ برنده شد، اما این جایزه را از دولت نازی نپذیرفت. او از پیروی و تقلید از دیگر سبک‌ها گریزان بود و سبکی یکنواخت و ساده داشت. رومن رولان سرانجام در ۳۰ دسامبر ۱۹۴۴ میلادی در ۷۸ سالگی درگذشت.

فراتر از نقد کتاب

ضرورت خروج از مرکزگرایی جلسات نقد کتاب

محمد کاظم کاظمی - نود و پنجمین جلسه نقد کتاب حوزه هنری خراسان رضوی، برخلاف جلسات پیشین که همواره در مشهد و حوزه هنری برپا بود، این بار در شهرستان فریمان برگزار شد که این اتفاق را به چند دلیل می‌توان مبارک دانست. ماجرا این است که بر اساس تصمیم شاعران خراسان و همچنین حوزه هنری، قرار بر این شده این جلسه با هدف خروج از مرکزگرایی به شهرستان‌های استان نیز سفر داشته باشد. یک رویداد بدیع و ضروری که شاید از سال‌ها قبل می‌شد اتفاق بیفتد؛ با ادامه این روند علاوه بر این که جلسات نقد شعر از مرکزگرایی خارج می‌شود، ادب‌دوستان شهرهای دیگر نیز شاهد چنین رویدادی برای شاعران شهرشان هستند و این حرکت را می‌توان اقدامی برای استعدادیابی در زمینه شعر دانست. جلسه نقد کتاب «مزامیر آتش» اثر ابراهیم حاج محمدی در شهرستان فریمان، بهانه‌ای برای این رویداد خوشایند شد. از نکات قابل توجه این نشست ادبی، حضور پرتعداد جمعی از اهل ادبیات و فرهنگ از شهرهای دیگر کشور بود. به این ترتیب، نود و پنجمین جلسه نقد کتاب حوزه هنری خراسان رضوی به شکلی باشکوه و متفاوت با همه ۹۴ جلسه دیگر برگزار شد. حضور چشمگیر علاقه‌مندان ادب دوست و شماری از مقامات و مسئولان شهرستان‌های مختلف در چنین نشست هایی، آن هم در هوای سرد چند درجه زیر صفر، بیانگر ضرورت برگزاری این نشست‌ها در شهرستان‌هایی است که برخلاف شهرهای مرکز، رسانه‌ها و تریبون‌های رسمی ندارند. در خواست‌های پرشمار شاعران، مبنی بر خروج از مرکزگرایی جلسات نقد را می‌توان یکی از مهم‌ترین درخواست‌های جامعه شعر و هنر دانست که این روزها به صورت جدی از سوی هنرمندان مطرح است. خواسته‌ای که مسئولان این حوزه در کشور باید نگاه ویژه‌ای به آن داشته باشند.

هنری

درگذشت ناگهانی مختاباد جگرسوز بود

در پی درگذشت ابوالحسن مختاباد، روزنامه‌نگار و پژوهشگر موسیقی در سوم بهمن و در ۵۳ سالگی به علت سکته قلبی، انجمن پیش کسوتان مطبوعات، پیام تسلیتی را منتشر کرد. در بخشی از یادداشت رضا قوی‌فکر، روزنامه‌نگار باسابقه و دبیر انجمن پیش کسوتان مطبوعات ایران که در اختیار ایسنا قرار گرفته چنین آمده است: «ابوالحسن مختاباد، روزنامه‌نگار و موسیقی‌شناس کشورمان، خیلی زود از دست رفت. خبر، جگرسوز بود و اندوهبار. او تا آخرین نفس، در رسانه‌ها در زمینه موسیقی قلم زد. سال ۱۳۷۳ به تحریریه روزنامه همشهری رفت و با نوشته‌هایش تا همین اواخر به صفحات هنری این روزنامه، رونقی تازه می‌بخشید. مختاباد یک دهه نیز با هفته‌نامه آتیه به مدیریت ابراهیم رستمیان همکاری صمیمانه داشت و صفحه ادب و هنر این نشریه را اداره می‌کرد. او یک‌بار نیز جایزه جهانی موسیقی را از آن خود کرد. انجمن پیش کسوتان مطبوعات این ضایعه سنگین را به جامعه رسانه، خانواده ارزشمند مختاباد، دوستان و همکاران مطبوعاتی وی تسلیت می‌گوید.» همچنین معاون امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و محمدرضا عارف از دیگر چهره‌هایی بودند که در روزهای پیش در پیام‌هایی جداگانه درگذشت این روزنامه‌نگار و پژوهشگر موسیقی را تسلیت گفتند.

موفقیت ۵ کودک ایرانی در مسابقه بین‌المللی نقاشی ژاپن

پنج عضو مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، موفق به کسب جایزه از سیزدهمین مسابقه بین المللی نقاشی کائو ۲۰۲۲ در کشور ژاپن شدند. به گزارش روابط عمومی و امور بین الملل کانون، سیزدهمین مسابقه بین‌المللی نقاشی کائو ۲۰۲۲ در کشور ژاپن با موضوع «بیایید محیط زیست خود را با هم پایدار کنیم!» برگزار شد.

در این مسابقه از میان ۱۳۲۱۴ اثر ۵ نفر از اعضای مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان موفق به کسب جایزه شدند.